

דיני תורה בזום

חו"מ סי' יג ס"ג

אין כופין את האדם שיתן טענותיו בכתב ואין לדיין לקבל טענות בכתב, אלא ישמעו טענותיהם מפיהם ויצוו לסופר לכתבם
רמ"א - מיהו אם ב' בעלי דינים רוצים לטעון בכתב הרשות בידן וכל מה שכותבין אינן יכולים לחזור בהן

שו"ת הריב"ש סימן רצח

למוקדמי קהל מורבירי י"א.

שאלתם שתי כתות באו לדין האחת מורשה, הבא בהרשאה מסדר טענותיו בכתב ומבקש לפניכם לעשות לו דין באותם הטענות והכת האחרת משיבה ואומרת שאין לדיינים לקבל שום טענות בכתב.
תשובה כדן משיבה זאת הכת האומרת שאין לקבל שום טענות בכתב לפי שאין להטריח את הנתבע לקחת טופס מטענות התובע ולהשיב עליהן מתוך הכת ולעשות הוצאות חנם. וגם שיש לדיינים לשמוע טענות הכתוב מפיהם שמא מתוך דבריהם ילמדו ויבינו מי מהם טוען באמת ולא שיבאו בטענות מסודרות מפי אחר כאשר בודא מלבו ליפות טענות של שקר בתקון הלשון. אלא ישמעו הדיינים טענות התובע וטענות הנתבע מפיהם ויצוו לסופר הדיינים שישים טענותיהם בכתב כפי אשר סדרו אותם מפיהם לפניו וזה למען לא יוכלו הכת' לחזור בהם ממה שטענו בפניהם

גר"א

דהא נתרצו ואין חוששין שהשני יבדה טענות מלבו והוי כקבלוהו ומ"ש בש"ע ואין לדיין לקבל מ' אפי' ברצון היינו מרצון שלו שלא ברצון של זה שכנגדו (ע"כ)

חידושי הריב"ש א' מסכת מכות דף ו עמוד ב

שלא תהא סנהדרין שומעת מפי התורגמן. ויש אומרים דאע"ג דמייתי לה מקרא דכתיב בעדים שהוא הדין לבעלי דינין דעובדא דהנהו לעוזי דאמרינן אתו לקמיה דרבא דאתו לדינא משמע וכן דעת רבינו מאיר הלוי ז"ל, ומעתה הוא הדין למאי שאמרו בעלמא ע"פ שנים עדים מפיהם ולא מפי כתבם דהוא הדין לטענות בעלי דינין דבעינן מפיהם ולא מפי כתבם, אלא שסופרי הדיינים כותבין טענותיהם, וכן כתב הרב בעל העיטור ז"ל גבי הא דאמרינן בפרק זה בורר (סנהדרין ל"א ב') בענין מלוה אמר נדון כאן, שאם אמר שיכתבו טענותיהם וישלחו לב"ד שידונו עליהם דמצי מעכב עליה חבריה שלא תהא סנהדרין שומעת מפי התורגמן והוא הדין מפי כתבם דומיא דאמרינן בעדות, ואף לזו הדעת אין זה אלא בשולחים טענותיהם לב"ד אבל בנותני כתבי טענותיהם לב"ד ואומרים שהם טוענים כמו שכתוב שם אין בכך כלום וכמו שנהגו דהא מפיהם קרינן ביה, שאפילו בעדים כתב רש"י מפיהם ולא מפי כתבם שלא ישלחו עדותם לב"ד באגרת כמו שכתב בפירוש התורה, הא כל שנותן עדותו כתובה לב"ד ואומר מה שכתוב כאן אני מעיד מפיהם קרינן ביה, וכן נהגו, אבל דעת רבותינו ז"ל דכיון שלא שנינו זה אלא בעדים שאין לנו אלא מה שאמר הספר, ובעדים הוא שהקפיד הכתוב שתהא על פיהם ולא מפי התורגמן ולא מפי כתבם, ולא בבעלי דינין, ועובדא דהנהו לעוזי עדים הוו ולא פירש התלמוד לומר דאתו לסהדותא משום דפשיטא להו, ומיהו ודאי מה שכתב הרב בעל העיטור ז"ל הדין אמת משום דבעינן ועמדו שני האנשים אשר להם הריב אלו בעלי דינין לפני ה' אלו דיינים כדאיתא בפרק שבועת העדות (שבועות ל' א'), ואף לסברא דר' מאיר ז"ל (ד)אנטלר או מורשה לא חשיב מפי התורגמן דאינהו במקום בעלי דבר ממש הם, והתם בפרק שבועת העדות (שבועות ל"ג ב') תנן עד שישמעו מפי התובע ואוקימנא דבא בהרשאה מפי התובע קרינא ביה, וזה פשוט

שולחן ערוך חושן משפט הלכות דיינים סימן יז ס"ו

לא יהיה הדיין { י"ד } ג' ו' } שומע יא' <יב> מפי המתורגמן, אם היה מכיר בלשונם ושומע טענותיהם. אבל אם אינו יודע בלשונם כל כך שידע ח' } להשיב להם להודיעם פסק הדין, יב' יח'] מותר להעמיד מתורגמן. הגה: עיין לעיל סימן י"ג סעיף ג'. אם טוענין בכתב אם אחד רוצה לטעון בלשון אחר, והשני בלשון אחר, אין אחד יכול לכוף חבירו. (מהרי"ו סימן ק"א)

סמ"ע סימן יז ס"ק י"ד

שומע מפי המתורגמן. וכ"כ הטור והמחבר לקמן סימן כ"ח [טור סעיף ט' ומחבר] סעיף ו' לענין עדות, ונלמד בגמרא [מכות ו' ע"ב] מדכתיב { דברים י"ז ו' } על פי שנים עדים, ומהעדים נלמד לבע"ד דחד טעם לשניהן, דיותר יוכל להתברר האמת כששומע מפי בעלי דינין והעדים עצמן, ומשו"ה כשמבין הדיין לשונם אלא שאינו מהיר בלשונם כדי לדבר עמהם, מותר להעמיד מתורגמן ביניהן, והמתורגמן מדבר עמהם לפני הדיין מה ששימין בפיו מחקירות ודרישות ופסק דין, והדיינים מבינים ועומדים על דבריהם. ועיין פרישה [סעיף ט'] שדקדקתי מלשון הרמב"ם [פכ"א מסנהדרין ה"ח] שגם אם הדיין א"צ לשום מתורגמן שידע ג"כ להשיב בטוב, רק שהבע"ד רוצים להעמיד מתורגמן שימליץ דבריהם באזני הדיין לאחר שטענו הן בעצמן לפני הדיינים, מותר. ועמ"ש עוד לחלק בין נותן הבע"ד כח ורשות להמתורגמן דמחשב הוא בע"ד דמותר, ובין לא נתן כח ורשות דאסור, ומה שבזמן הזה נוהגין לדון לועזים על ידי מורשה שלהם, הוא מפני שכל שבאו לדון לפני דיינים קבועין הו"ל כקבלו עליהם לדון כן, ואין לנו אחר הקבלה כלום. ועיין פרישה מ"ש עוד מזה

שו"ת הרשב"א המיוחסות לרמב"ן (סי' צא)

לפי שטעו המקיימים וקיימו השטרות זה שלא בפני זה. ואין שלשה קרויין בית דין אלא א"כ יושבין שלשה כאחד. נמצאו המקיימים עשו שלא כדין. שכתבו וחתמו שנתקיימו השטרות בב"ד

שו"ת הריב"ש (סי' רלב)

אף מצד הבטול יש לומר דלא בעינן שנים זה בפני זה. דעד כאן לא אדכרו ב"ד במתניתין דהשולח אלא במי שמבטל שליחות השליח שנעשה כבר ומבטלו שלא בפניו. אבל במי שמבטל הגט קודם כתיבה או אחר כתיבה שמבטל מלגרש בו לעתיד הרי זה כמוסר מודעא כמש"כ הרמב"ם ז"ל ולא מצינו במודעא לשון ב"ד כי אם לשון עדות דבעינן בפני שנים דומיא דקנין, וכיון שכן אפי' זה שלא בפני זה מצטרפין

שולחן ערוך אבן העזר הלכות גיטין סימן קמא ס"ס

יש אומרים דאילו השנים { סא } שמבטל לפניהם השליח צריכים להיות צד ביחד, אבל זה שלא בפני זה, לא. קכא [ו'] אבל אם מבטל הגט עצמו, אפילו לאחר שנכתב, מהני אפילו זה שלא בפני זה (ריב"ש סי' רל"ב).

ביאור הגר"א אבן העזר סימן קמא ס"ק ק"כ

וי"א כו'. דאפילו לר"נ דאמר בפני שנים היינו משום לבי תרי כו' ומ"מ כיון דקרי להו ב"ד בעינן זה בפני זה דלא שייך להכשירו זה שלא בפני זה אלא בעדות וכריב"ק שם כו' ע"ש ובתו' ל"ג א' ד"ה רבי א"נ ואפילו לא כו' דדוקא בפני כולי

שו"ת מהרש"ם ב:רמה

נשאלתי בדין בכור שנפל בו מום שצריך שיהי' נשחט ע"פ ג' הדיוטות כמ"ש ביו"ד סי' ש"ט ס"ב וראוהו ג' אנשים זה שלא בפני זה אי מהני בדיעבד להתיר לשחטו וראיתי בשו"ת תועפות ראם יו"ד סי' מ"ז שנשאל בזה וכתב דמסברא

נראה דכיון דצריך ב"ד של ג' ל"מ אא"כ הם שלשתן יחד ולא הביא שום ראי' לזה וכן יש להסתפק בנדריים דבעינן שישאל על נדרו בפני ג' אי סגי בדיעבד בזה שלא בפני זה ובש"ס דנדריים (דף ח' ע"ב) בהא דבעל מהו שיעשה שליח וכו' אי מכנפין אין אי לא לא וכו' וש"מ כי מכנפין שפיר דמי וכו' ומוכח דצריך שיהיו נקבצים שלשתן יחד אבל י"ל דשא"ה שצריך שימצאו לו פתח אבל הנה בירושלמי פ"ז דברכות ה"א בהא דפליגי רב ושמואל בהא שלשה שאכלו דחייבים לזמן וכו' רבנן דהכא בדעתון ורבנן דהתם בדעתון שמואל אמר שנים שדנו דיניהם דין (וה"נ לכתחלה בעינן שלשה ובדיעבד סגי בשנים) ר"י ורשב"ל תרויהון אמרי אפי' שנים שדנו אין דיניהם דין וה"נ שלשה דוקא אבל שנים אפי' אם רצו אין מזמנין ר"ה אמר ג' שאכלו זה בפ"ע וזה בפ"ע ונתערבו מזמנין ר"ח אמר והוא שבאו משלש חברות על דעתיה דר"ז וחבורתיה והן שאכלו ג' כאחת ר' יונה על הדא דר"ה הטביל ג' איזובות זה בפ"ע וזה בפ"ע ונתערבו מזה בהן ר"ח אמר והן שבאו מג' חבילות על דעתיה דר"ז וחבורתיה והוא שהטביל שלשתן כאחת אין תומר אין למדין איזוב מברכה אנן חזינן רבנן קיימין בסוכה וילפין מטיט הנרוק וכו' עכ"ל ומבואר שדין בהמ"ז ודין דיינים שוים ובעינן שיהיו שלשתן יחד דוקא וה"נ בזה והעירוני מדברי הריב"ש סי' רל"ב והובא בב"י אה"ע סי' קמ"א בדין ביטול הגט בפני שנים ובפסק דבעינן שיהיו שניהם יחד כיון דתנן ה"ל עושה ב"ד ומבטלו ואע"ג דקיי"ל כר"נ דאמר בפני שנים מ"מ כיון דקרי להו ב"ד משמע דבעינן זה בפני זה דל"ש לאכשורי זה שלא בפני זה אלא גבי עדות וכריב"ק וכו' ע"ש ומבואר כמ"ש

ברכות ו.

אמר רבין בר רב אדא אמר רבי יצחק: מנין שהקדוש ברוך הוא מצוי בבית הכנסת שנאמר: אלהים נצב בעדת אל; ומנין לעשרה שמתפללין ששכינה עמהם - שנאמר: אלהים נצב בעדת אל; מנין לשלשה שיושבין בדין ששכינה עמהם - שנאמר: בקרב אלהים ישפוט ומנין לשנים שיושבין ועוסקין בתורה ששכינה עמהם - שנאמר: האז נדברו יראי ה' איש אל רעהו ויקשב ה' וגו'. מאי וולחושבי שמו? אמר רב אשי: חשב אדם לעשות מצוה ונאנס ולא עשאה - מעלה עליו הכתוב כאילו עשאה. ומנין שאפילו אחד שיושב ועוסק בתורה ששכינה עמו - שנאמר: זככל המקום אשר אזכיר את שמי אבוא אליך וברכתך. וכי מאחר דאפילו חד - תרי מבעיא? - תרי מכתבן מלייהו בספר הזכרונות, חד לא מכתבן מליה בספר הזכרונות. וכי מאחר דאפילו תרי - תלתא מבעיא? מהו דתימא: דינא שלמא בעלמא הוא, ולא אתיא שכינה - קמשמע לן דדינא נמי היינו תורה.

משנה מסכת אבות פרק ג

רבי חלפתא איש כפר חנניה אומר עשרה שיושבין ועוסקין בתורה שכינה שרויה ביניהם שנאמר (תהלים פ"ב) אלהים נצב בעדת אל ומנין אפילו חמשה שנאמר (עמוס ט') ואגודתו על ארץ יסדה ומנין אפילו שלשה שנאמר בקרב אלהים ישפוט ומנין אפילו שנים שנאמר (מלאכי ג') אז נדברו יראי ה' איש אל רעהו ויקשב ה' וישמע וגו' ומנין אפילו אחד שנאמר (שמות כ') בכל המקום אשר אזכיר את שמי אבא אליך וברכתך